

CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ REFLECTAT ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE

– cu legislație conexă –

Prof. univ. dr. **Mona-Maria Pivniceru**, Dr. **Benke Károly**
(coord.)

Dr. Valentina Bărbățeanu, Ioana Marilena Chiorean,
Andreea Costin, Irina Loredana Gulie, Patricia Marilena Ionea,
Simina Popescu-Marin, Cristina-Cătălina Turcu

Editura
Hamangiu
2022

Art. 142. Instanța competentă

1. Strămutare. Instanța competentă să soluționeze cererea. Prezumția constituțională de imparțialitate. Garanție a dreptului la un proces echitabil. Felurile imparțialității. Lipsa de imparțialitate obiectivă dată de calitatea reclamantului de judecător la curtea de apel. Rolul aparențelor în aprecierea imparțialității obiective. Încălcarea principiului imparțialității justiției. Neconstituționalitate

Obligația legală de consemnare a cauțiunii. Condiție prealabilă a suspendării judecării procesului. Garanție a exercitării cu bună-credință a drepturilor procesuale. Limitele accesului liber la justiție. Caracter proporțional. Constituționalitate

Norma criticată	<p>Art. 142 alin. (1) teza întâi, art. 143 alin. (1) cu referire la sintagma „cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei” și art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ., care au următorul cuprins:</p> <p>– Art. 142 alin. (1) teza întâi: „(1) Cererea de strămutare întemeiată pe motiv de bănuială legitimă este de competența curții de apel, dacă instanța de la care se cere strămutarea este o judecătorie sau un tribunal din circumscripția acesteia. Dacă strămutarea se cere de la curtea de apel, competența de soluționare revine Înaltei Curți de Casație și Justiție. Cererea de strămutare se depune la instanța competentă să o soluționeze, care va înștiința de îndată instanța de la care s-a cerut strămutarea despre formularea cererii de strămutare”;</p> <p>– Art. 143 alin. (1) cu referire la sintagma „cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei”: „(1) La solicitarea celui interesat, completul de judecată poate dispune, dacă este cazul, suspendarea judecării procesului, cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei. Pentru motive temeinice, suspendarea poate fi dispusă în aceleași condiții, fără citarea părților, chiar înainte de primul termen de judecată”;</p> <p>– Art. 145 alin. (1) teza întâi: „(1) În caz de admitere a cererii de strămutare, curtea de apel trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa. Înalta Curte de Casație și Justiție va strămuta judecarea cauzei la una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța de la care se cere strămutarea”.</p>
Texte constituționale și convenționale invocate	<p>Texte constituționale:</p> <p>Art. 20 alin. (1) referitor la tratatele internaționale privind drepturile omului, art. 21 alin. (1) și (3) privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, art. 124 alin. (2) privind unicitatea, imparțialitatea și egalitatea justiției</p>

	<p>Texte convenționale: Art. 6 privind dreptul la un proces echitabil din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale</p>
<p>Critica de neconstituționalitate formulată</p>	<p>Excepția de neconstituționalitate a fost invocată într-o cauză având ca obiect soluționarea unei cereri de strămutare a unui proces aflat pe rolul unei judecătoriai.</p> <p>Se susține, în esență, că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. sunt neconstituționale, deoarece instanța chemată să judece asupra cererii de strămutare este chiar instanța din care face parte persoana a cărei calitate o reprezintă motivul cererii de strămutare, prin urmare însăși rațiunea strămutării este golită de conținut. Se mai arată că există îndoială cu privire la imparțialitatea judecătorului care urmează să soluționeze procesul din cauza calității uneia dintre părți care este judecător la curtea de apel și membru în Colegiul de conducere al acestei instanțe. Aceste îndoieli subzistă indiferent de instanța din circumscripția curții de apel la care va fi trimisă cauza spre judecare. Astfel, dispozițiile legale criticate încalcă dreptul la un proces echitabil și principiul imparțialității justiției, întrucât există o realitate obiectivă din care rezultă o bănuială legitimă privind lipsa de imparțialitate a instanței chemate să se pronunțe asupra cererii de strămutare, reprezentată de apartenența la instanță și la Colegiul de conducere al instanței a persoanei a cărei calitate o reprezintă motivul cererii de strămutare. Se mai susține că cerința imparțialității tribunalului, cerință privită atât din punct de vedere obiectiv, cât și din punct de vedere subiectiv, raportat la calitatea părților, rezultă și din prevederile art. 6 parag. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.</p> <p>Referitor la sintagma „<i>cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei</i>” cuprinsă în dispozițiile art. 143 alin. (1) C. proc. civ., autoarea excepției arată că aceasta este neconstituțională, deoarece instituie o condiție restrictivă de acces la justiție, respectiv de exercitare a cererii de suspendare. Arată că nu există nicio rațiune pentru care se impune o cerință suplimentară pentru suspendarea cauzei pentru judecarea căreia se solicită strămutarea. Autoarea excepției își sprijină critica și pe faptul că cererea de strămutare se judecă de urgență, potrivit art. 144 alin. (1) C. proc. civ., iar în cazul în care instanța de la care s-a dispus strămutarea a procedat între timp la judecarea procesului, hotărârea pronunțată este desființată de drept prin efectul admiterii cererii de strămutare, astfel cum se prevede la alin. (2) al art. 145 C. proc. civ. Mai arată că cerința consemnării unei cauțiuni îngrădește accesul liber la justiție fără îndeplinirea condițiilor de justificare rezonabilă și proporționalitate între măsură și ingerința efectivă.</p>

Analiza criticilor de neconstituționalitate	
<p><i>Autoarea excepției a solicitat strămutarea procesului de la Judecătoria Suceava, considerând că există bănuiala legitimă cu privire la imparțialitatea judecătorului care va judeca fondul cauzei determinată de calitatea reclamantului contestator din proces, respectiv aceea de judecător la Curtea de Apel Suceava, Secția a II-a civilă și de membru al Colegiului de conducere al acestei instanțe.</i></p> <p><i>Se ridică problema de a stabili dacă motivele de bănuială legitimă cu privire la imparțialitatea judecătorului subzistă în fața tuturor instanțelor din circumscripția Curții de Apel Suceava la care va fi trimisă cauza spre judecare.</i></p> <p><i>Noțiunea de strămutare se definește ca fiind acea instituție procesuală prin care o instanță competentă potrivit regulilor generale de competență va fi desesizată de judecarea unei cauze în favoarea unei alte instanțe de același grad, pentru motive care pun la îndoială imparțialitatea ei.</i></p> <p><i>Strămutarea reprezintă unul dintre mijloacele procesuale care contribuie la asigurarea caracterului efectiv al imparțialității judecătorilor, garanție instituțională a dreptului la un proces echitabil.</i></p> <p><i>Instanța supremă are competența de a soluționa numai cererile de strămutare întemeiate pe motive de siguranță publică, precum și cele care se referă la strămutarea cauzelor de la curțile de apel.</i></p> <p><i>Instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare întemeiată pe motive de bănuială legitimă este curtea de apel în circumscripția căreia se află instanța de la care se cere strămutarea procesului.</i></p> <p><i>În caz de admitere a cererii de strămutare, va trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa.</i></p>	<p>Art. 21 alin. (3) și art. 124 alin. (2) din Constituție <i>Art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ.</i> Curtea a observat că, în speță, autoarea excepției de neconstituționalitate a solicitat, în temeiul art. 140 alin. (1) și (2) și art. 141 C. proc. civ., Curții de Apel Suceava strămutarea procesului de la Judecătoria Suceava, considerând că există bănuiala legitimă cu privire la imparțialitatea judecătorului care va judeca fondul cauzei determinată de calitatea reclamantului contestator din proces, respectiv aceea de judecător la Curtea de Apel Suceava, Secția a II-a civilă și de membru al Colegiului de conducere al acestei instanțe. Curtea de Apel Suceava a admis cererea și, în temeiul art. 145 C. proc. civ., a strămutat judecarea pricinii de la Judecătoria Suceava la Judecătoria Vatra Dornei, județul Suceava. Totodată, a dispus păstrarea actelor de procedură îndeplinite până la această dată. În aceste circumstanțe, se ridică problema de a stabili dacă motivele de bănuială legitimă cu privire la imparțialitatea judecătorului subzistă în fața tuturor instanțelor din circumscripția Curții de Apel Suceava la care va fi trimisă cauza spre judecare, având în vedere faptul că persoana a cărei calitate reprezintă motivul cererii de strămutare poate avea un ascendent asupra judecătorilor fondului, tocmai din cauza poziției ierarhice superioare a instanței din care aceasta face parte.</p> <p>Referitor la noțiunea de strămutare, Curtea a observat că aceasta se definește ca fiind acea instituție procesuală prin care o instanță competentă, potrivit regulilor generale de competență, va fi desesizată de judecarea unei cauze în favoarea unei alte instanțe de același grad, pentru motive care pun la îndoială imparțialitatea ei. Astfel, strămutarea reprezintă unul dintre mijloacele procesuale care contribuie la asigurarea caracterului efectiv al imparțialității judecătorilor, garanție instituțională a dreptului la un proces echitabil. În ceea ce privește instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare, Curtea a reținut că în reglementarea procesuală civilă anterioară aceasta era Înalta Curte de Casație și Justiție. În prezent, instanța supremă are competența de a soluționa numai cererile de strămutare întemeiate pe motive de siguranță publică, precum și cele care se referă la strămutarea cauzelor de la curțile de apel. În actuala reglementare procesuală civilă instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare întemeiată pe motive de bănuială legitimă este curtea de apel în circumscripția căreia se află instanța de la care se cere strămutarea procesului, curtea de apel care, potrivit art. 145 C. proc. civ., în caz de admitere a cererii de strămutare, va trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa. Bănuiala se consideră legitimă în cazurile în care există îndoială cu privire la imparțialitatea judecătorilor din cauza</p>

Rațiunea stabilirii curții de apel ca instanță competentă să judece cererile de strămutare de la judecătoriile sau tribunalele din circumscripția sa ține de buna administrare a justiției, asigurată prin apropierea instanței care soluționează cererea de strămutare de locul în care se susține că există împrejurările invocate de către petent.

Imparțialitatea magistratului, ca garanție a dreptului la un proces echitabil, poate fi apreciată într-un dublu sens: subiectiv și obiectiv.

Imparțialitatea subiectivă este prezumată până la proba contrară.

Aprecierea obiectivă a imparțialității constă în a analiza dacă, independent de conduita personală a judecătorului, anumite împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni de lipsă de imparțialitate.

Judecătorii se bucură de prezumția constituțională de imparțialitate, aceasta fiind atașată statutului lor profesional.

Prezumția poate fi răsturnată, în mod individual, cu privire la fiecare judecător în parte.

În cauza de față se critică imparțialitatea obiectivă a judecătorului, dată de calitatea reclamantului de judecător la curtea de apel, deci la o posibilă instanță de control judiciar.

Strămutarea la altă instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel nu este în toate cauzele suficientă pentru a înlătura motivele de

circumstanțelor procesului, calității părților ori unor relații conflictuale locale [art. 140 alin. (2) C. proc. civ.].

Rațiunea stabilirii curții de apel ca instanță competentă să judece cererile de strămutare de la judecătoriile sau tribunalele din circumscripția sa ține de buna administrare a justiției, asigurată prin apropierea instanței care soluționează cererea de strămutare de locul în care se susține că există împrejurările invocate de către petent. De asemenea, prin stabilirea acestei reguli s-a urmărit evitarea supraîncărcării instanței supreme și prelungirea duratei procesului, reducându-se în mod semnificativ și costurile pentru părți, în primul rând cele legate de deplasare.

Curtea a reținut că, în jurisprudența sa, respectiv Decizia nr. 333/2014, M. Of. nr. 533 din 17 iulie 2014, reiterând jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, a stabilit că **imparțialitatea** magistratului, ca garanție a dreptului la un proces echitabil, poate fi apreciată într-un dublu sens: un demers subiectiv, ce tinde a determina convingerea personală a unui judecător într-o cauză anume, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate subiectivă, și un demers obiectiv, cu scopul de a determina dacă acesta a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în privința sa, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate obiectivă (Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 1 octombrie 1982, pronunțată în cauza *Piersack împotriva Belgiei*, parag. 30). De asemenea, Curtea a reținut că **imparțialitatea subiectivă** este prezumată până la proba contrară, în schimb, **aprecierea obiectivă** a imparțialității constă în a analiza dacă, independent de conduita personală a judecătorului, anumite împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni de lipsă de imparțialitate (Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 24 mai 1989, pronunțată în cauza *Hauschildt împotriva Danemarcei*, parag. 47).

Analizând art. 124 alin. (2) din Constituție, Curtea a constatat că **judecătorii** se bucură de prezumția constituțională de imparțialitate, aceasta fiind atașată statutului lor profesional. Această prezumție poate fi însă **răsturnată**, în mod individual, cu privire la fiecare judecător în parte, în condițiile în care se demonstrează lipsa imparțialității subiective sau obiective a judecătorului. Din această perspectivă, Curtea a reținut că **ceea ce se critică** în cauza de față nu este imparțialitatea subiectivă, ci cea obiectivă a judecătorului, dată de calitatea reclamantului de judecător la curtea de apel, deci la o posibilă instanță de control judiciar.

În ceea ce privește imparțialitatea obiectivă, Curtea a constatat că **strămutarea** la altă instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel nu este în toate cauzele suficientă pentru a înlătura motivele de bănuială legitimă care au stat la baza măsurii

<p><i>bănuială legitimă care au stat la baza măsurii strămutării, ceea ce înseamnă că se poate prezuma că acestea vor exista la orice instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel.</i></p> <p><i>Într-un mod ipotetic, în circumstanțele cauzei, formularea unei noi cereri de strămutare nu ar conduce decât la investirea unei alte judecătorești din circumscripția aceleiași curți de apel, astfel că acest incident procedural rămâne fără finalitate.</i></p> <p><i>Motivul de bănuială legitimă evocat de autoarea excepției de neconstituționalitate nu poate fi înlăturat în temeiul normelor procedurale criticate.</i></p> <p><i>Acestea nu își ating scopul pentru care au fost edictate, respectiv nu sunt de natură a înlătura îndoielile cu privire la parțialitatea instanței de judecată.</i></p> <p><i>În ipoteza în care un judecător este reclamant într-un proces, acesta va sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate.</i></p> <p><i>În ipoteza în care un judecător este pârât într-un proces, reclamantul poate sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate.</i></p> <p><i>Este reglementată astfel alternativa la instituția strămutării.</i></p>	<p>strămutării, ceea ce înseamnă că se poate prezuma că acestea vor exista la orice instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel. Potrivit art. 146 alin. (1) C. proc. civ., strămutarea nu poate fi cerută din nou, norma procedurală urmărind evitarea formulării șicanatorii a unor noi cereri de strămutare. Într-un mod ipotetic, în circumstanțele cauzei, formularea unei noi cereri de strămutare nu ar conduce decât la investirea unei alte judecătorești din circumscripția aceleiași curți de apel, astfel că acest incident procedural rămâne fără finalitate. Dispozițiile alin. (2) al art. 146 prevăd că cererea de strămutare a cauzei introdusă cu nerespectarea prevederilor alin. (1), respectiv dacă nu se întemeiază pe împrejurări necunoscute la data soluționării cererii anterioare sau invite după soluționarea acesteia, este inadmisibilă dacă pricina se află pe rolul aceleiași instanțe.</p> <p>Având în vedere faptul că, în speță, motivul de bănuială legitimă evocat de autoarea excepției de neconstituționalitate nu poate fi înlăturat în temeiul normelor procedurale criticate, Curtea a apreciat că acestea nu își ating scopul pentru care au fost edictate, respectiv nu sunt de natură a înlătura îndoielile cu privire la parțialitatea instanței de judecată.</p> <p>În analiza mecanismului procedurii reglementate de dispozițiile legale criticate Curtea a observat că, pentru ipoteza în care un judecător este parte într-un proces, Codul de procedură civilă reglementează situația particulară a acestor cauze și pune la dispoziția acestuia o normă procedurală alternativă, dând posibilitatea reclamantului judecător de a alege între instanțe deopotrivă competente. Astfel, norma cuprinsă în art. 127 alin. (1) C. proc. civ., potrivit căreia „<i>Dacă un judecător are calitatea de reclamant într-o cerere de competența instanței la care își desfășoară activitatea, va sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea</i>”, este un mijloc procedural care urmărește înlăturarea oricărei suspiciuni de soluționare părtinitoare a cauzei datorate calității părții. De asemenea, dispoziția legală menționată la alin. (2) reglementează și situația pârâtului judecător. Astfel, în cazul în care cererea se introduce împotriva unui judecător care își desfășoară activitatea la instanța competentă să judece cauza, reclamantul poate sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care ar fi fost competentă, potrivit legii. Art. 127 C. proc. civ. apare astfel ca fiind alternativa la instituția strămutării, în ipoteza aplicării sale nemai-fiind necesară sesizarea curții de apel sau a instanței supreme, după caz, pentru a se pronunța asupra cererii de strămutare a procesului</p>
---	--

În cauza de față, reclamantul judecător nu ar fi putut uza de aceste prevederi legale și nici instanța competentă nu ar fi putut invoca nerespectarea acestora.

Neexistând un mecanism procedural alternativ care să permită corectarea normelor legale criticate, datorită circumstanțelor cauzei, se justifică temerile autoarei excepției de neconstituționalitate în ceea ce privește imparțialitatea obiectivă a instanței care trebuie să judece fondul cauzei în urma admiterii cererii de strămutare.

În aprecierea imparțialității obiective, aparențele au un rol deosebit, deoarece într-o societate democratică tribunalele trebuie să inspire deplină încredere justițiabililor.

Dispozițiile legale criticate încalcă principiul imparțialității justiției și dreptul la un proces echitabil în măsura în care motivul de bănuială legitimă se raportează la calitatea părții de judecător la curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care urmează să judece cauza.

Competența de soluționare a unor asemenea cereri de strămutare nu poate reveni curții de apel.

Strămutarea urmează să fie făcută din raza curții de apel, noțiune cu aceeași finalitate și semnificație juridică cu cea „de la curtea de apel”.

Legiuitorului îi revine sarcina de a reconfigura regulile de competență în materia strămutării.

civil pe motiv de bănuială legitimă cu privire la lipsa de imparțialitate a judecătorilor din cauza calității părților.

Curtea a observat că, în speța de față, reclamantul judecător **nu ar fi putut uza** de prevederile art. 127 alin. (1) C. proc. civ. și nici instanța competentă să-i soluționeze cauza nu ar fi putut invoca nerespectarea acestora, atât timp cât aceste dispoziții procedurale circumscriu obligația reclamantului judecător de a introduce cererea la o instanță de același grad din circumscripția unei curți de apel învecinate doar calității sale de a fi judecător la instanța competentă să-i soluționeze cauza, nu și la o instanță de grad superior.

Astfel, **neexistând** un mecanism procedural alternativ care să permită corectarea normelor legale criticate, Curtea a constatat că, datorită circumstanțelor cauzei, se justifică temerile autoarei excepției de neconstituționalitate în ceea ce privește imparțialitatea obiectivă a instanței care trebuie să judece fondul cauzei în urma admiterii cererii de strămutare. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că, în **aprecierea imparțialității obiective**, aparențele au un rol deosebit, deoarece într-o societate democratică tribunalele trebuie să inspire deplină încredere justițiabililor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 1982 pronunțată în cauza *Piersack împotriva Belgiei*, parag. 28-32, Hotărârea din 26 octombrie 1984 pronunțată în cauza *De Cubber împotriva Belgiei*, parag. 25-30, sau Hotărârea din 24 mai 1989 pronunțată în cauza *Hauschildt împotriva Danemarcei*, parag. 46-52).

Așadar, **dispozițiile** art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. apar ca fiind neconstituționale, încalcând principiul imparțialității justiției cuprins în art. 124 alin. (2) și, implicit, dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 21 alin. (3) din Constituție, în măsura în care motivul de bănuială legitimă se raportează la calitatea părții de judecător la curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care urmează să judece cauza. În consecință, având în vedere cele anterior expuse, **competența de soluționare** a unor asemenea cereri de strămutare nu poate reveni curții de apel. De aceea, în situația dată, **strămutarea** urmează să fie făcută din raza curții de apel, noțiune cu aceeași finalitate și semnificație juridică cu cea „de la curtea de apel”, fiind astfel aplicabilă, *mutatis mutandis*, în această ipoteză, teza a doua a art. 142 alin. (1) C. proc. civ. De asemenea, Curtea Constituțională reține că, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, îi revine legiuitorului sarcina de a **reconfigura** regulile de competență în materia strămutării, în condițiile art. 122 C. proc. civ., însă acesta trebuie să respecte prezenta decizie și să creeze un mecanism apt să surmonteze deficiențele de aplicare a art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ., eventual prin adaptarea, spre exemplu, a art. 127 C. proc. civ.

<p><i>Textul criticat prevede că la solicitarea celui interesat, completul de judecată poate dispune, dacă este cazul, suspendarea judecării procesului, cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei.</i></p> <p><i>Principiul accesului liber la justiție implică adoptarea de către legiuitor a unor reguli de procedură clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile lor procesuale.</i></p> <p><i>Accesul liber la justiție nu este un drept absolut, putând fi limitat prin anumite condiții de formă și de fond impuse de legiuitor.</i></p> <p><i>Limitările aduse dreptului fundamental sunt admisibile doar în măsura în care vizează un scop legitim și există un raport de proporționalitate între mijloacele folosite de legiuitor și scopul urmărit de acesta.</i></p> <p><i>Prin edictarea normei legale criticate, legiuitorul și-a exercitat competența dată în sarcina sa de Constituție.</i></p> <p><i>Solicitarea suspendării judecării fondului în cazul formulării unei cereri de strămutare este o fațetă a accesului liber la justiție.</i></p> <p><i>Darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei nu reprezintă o condiție de admisibilitate a cererii de strămutare ci este o condiție prealabilă a suspendării judecării procesului de</i></p>	<p>Art. 21 din Constituție <i>Art. 143 alin. (1) C. proc. civ.</i></p> <p>Referitor la critica privind neconstituționalitatea dispozițiilor art. 143 alin. (1) C. proc. civ. în ceea ce privește sintagma „<i>cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei</i>”, Curtea a reținut că ipoteza normativă a acestui text legal reglementează că, la solicitarea celui interesat, completul de judecată poate dispune, dacă este cazul, suspendarea judecării procesului, cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei. De aceea, autoarea excepției de neconstituționalitate consideră că obligația consemnării unei cauțiuni reprezintă o condiție prin care se restrânge exercitarea dreptului său de a formula cerere de suspendare, astfel încât se restrânge și accesul la justiție. Consideră că nu există nicio rațiune pentru care se impune o cerință suplimentară pentru suspendarea cauzei pentru judecarea căreia se solicită strămutarea. Își sprijină critica și pe faptul că cererea de strămutare se judecă de urgență, potrivit art. 144 alin. (1) C. proc. civ., iar în cazul în care instanța de la care s-a dispus strămutarea a procedat între timp la judecarea procesului, hotărârea pronunțată este desființată de drept prin efectul admitterii cererii de strămutare, astfel cum se prevede la alin. (2) al art. 145 C. proc. civ.</p> <p>Referitor la critica de neconstituționalitate raportată la dispozițiile constituționale ale art. 21, Curtea a reținut că, în jurisprudența sa, spre exemplu, prin Decizia nr. 189/2006, M. Of. nr. 307 din 5 aprilie 2006, a statuat că principiul accesului liber la justiție implică, între altele, adoptarea de către legiuitor a unor reguli de procedură clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile lor procesuale. O atare orientare jurisprudențială este dată de faptul că accesul liber la justiție nu este un drept absolut, putând fi limitat prin anumite condiții de formă și de fond impuse de legiuitor, prin raportare la dispozițiile art. 21 din Constituție. Aceste condiționări pe care legiuitorul le impune nu pot afecta dreptul fundamental în chiar substanța sa. Prin urmare, limitările aduse dreptului fundamental sunt admisibile doar în măsura în care vizează un scop legitim și există un raport de proporționalitate între mijloacele folosite de legiuitor și scopul urmărit de acesta.</p> <p>Raportat la cauza de față, Curtea a reținut că legiuitorul, prin edictarea normei legale criticate, și-a exercitat tocmai competența dată în sarcina sa de textul art. 126 alin. (2) din Constituție, ținând cont de specificul judecării cererii de strămutare, prevăzută de art. 144 C. proc. civ. Întrucât solicitarea suspendării judecării fondului în cazul formulării unei cereri de strămutare poate fi calificată ca o fațetă a accesului liber la justiție și fiind vorba de o intervenție etatică, Curtea a constatat că darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei, deși nu reprezintă o condiție de admisibilitate a cererii de strămutare, este o condiție prealabilă a suspendării judecării</p>
---	---

<p><i>instanța de la care se cere strămutarea.</i></p> <p><i>Adoptarea de către legiuitor a măsurii criticate se circumscrie unui scop legitim.</i></p> <p><i>Instituirea obligației de consemnare a cauțiunii reprezintă o măsură legislativă adecvată, necesară și care păstrează un just echilibru între cerințele de interes general protejate de legiuitor și interesul individual al justițiabilului.</i></p> <p><i>Cererea de suspendare nu are nicio înrâurire asupra soluționării cererii de strămutare.</i></p>	<p>procesului de instanța de la care se cere strămutarea. Curtea a constatat că prin instituirea cauțiunii, legiuitorul a urmărit, pe de o parte, descurajarea cererilor nefundamentate sau exercitarea cu rea-credință a drepturilor procesuale, iar, pe de altă parte, să constituie o garanție destinată acoperirii eventualelor pagube ce ar putea fi produse părții împotriva căreia se cere luarea unor măsuri, în condițiile în care cererea celui ce plătește cauțiunea se respinge. Așadar, aceste obiective urmărite prin adoptarea de către legiuitor a măsurii criticate se circumscriu unui scop legitim.</p> <p>De asemenea, Curtea a constatat că instituirea acestei obligații de consemnare a cauțiunii reprezintă o măsură legislativă adecvată, necesară și care păstrează un just echilibru între cerințele de interes general protejate de legiuitor – prevenirea exercitării cu rea-credință a drepturilor procesuale și îndeplinirea părții care a suferit eventualele pagube – și interesul individual al justițiabilului de a avea acces efectiv la instanță în vederea folosirii mijloacelor procedurale puse la dispoziția sa.</p> <p>De altfel, Curtea a mai reținut că, pe de o parte, cererea de suspendare nu are nicio înrâurire asupra soluționării cererii de strămutare, iar, pe de altă parte, dispozițiile legale referitoare la judecarea cererii de strămutare reglementează o procedură accelerată tocmai pentru înlăturarea eventualelor întârzieri.</p>
<p>Soluția pronunțată</p>	<p>1. S-a dispus admiterea excepției de neconstituționalitate și s-a constatat că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. sunt constituționale în măsura în care motivul de bănuială legitimă nu se raportează la calitatea de judecător la curtea de apel a uneia dintre părți.</p> <p>2. S-a dispus respingerea, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 143 alin. (1) C. proc. civ., în ceea ce privește sintagma „<i>cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei</i>”.</p>

(Decizia nr. 558/2014, M. Of. nr. 897 din 16 decembrie 2014)

NOTĂ:

Ca urmare a admiterii excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ., legiuitorul a pus de acord dispozițiile legale criticate cu decizia Curții Constituționale prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, publicată în M. Of. nr. 1074 din 18 decembrie 2018.

2. Strămutare. Imparțialitate obiectivă a instanței ce judecă fondul dată de calitatea de parte a curții de apel în circumscripția căreia funcționează. Rolul aparențelor în aprecierea imparțialității obiective. Imparțialitatea justiției. Proces echitabil. Neconstituționalitate

<p>Norma criticată</p>	<p>Art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ., care au următorul cuprins:</p>
-------------------------------	---

	<p>– Art. 142 alin. (1) teza întâi: <i>„Cererea de strămutare întemeiată pe motiv de bănuială legitimă este de competența curții de apel, dacă instanța de la care se cere strămutarea este o judecătorie sau un tribunal din circumscripția acesteia. Dacă strămutarea se cere de la curtea de apel, competența de soluționare revine Înaltei Curți de Casație și Justiție. Cererea de strămutare se depune la instanța competentă să o soluționeze, care va înștiința de îndată instanța de la care s-a cerut strămutarea despre formularea cererii de strămutare”;</i></p> <p>– Art. 145 alin. (1) teza întâi: <i>„În caz de admitere a cererii de strămutare, curtea de apel trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa. Înalta Curte de Casație și Justiție va strămuta judecarea cauzei la una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța de la care se cere strămutarea”.</i></p> <p>În prezent, art. 142 alin. (1) C. proc. civ. a fost modificat prin Legea nr. 310/2018 și cuprinde în conținutul său teza potrivit căreia <i>„În cazul cererilor de strămutare întemeiate pe motivul de bănuială legitimă vizând calitatea părții de judecător la o instanță din circumscripția curții de apel competente, precum și a celor vizând calitatea de parte a unei instanțe din circumscripția aceleiași curți, competența de soluționare revine Înaltei Curți de Casație și Justiție”.</i></p>
Texte constituționale invocate	Art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil și art. 124 alin. (2) privind unicitatea, imparțialitatea și egalitatea justiției
Critica de neconstituționalitate formulată	<p>Excepția de neconstituționalitate a fost invocată într-o cauză având ca obiect soluționarea cererii de strămutare a acțiunii civile formulate de autoarea excepției, în calitate de reclamantă, în contradictoriu cu Curtea de Apel Cluj, în calitate de pârâtă.</p> <p>Se susține, în esență, că admiterea cererii de strămutare în conformitate cu prevederile art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. va avea drept efect trimiterea cauzei la o altă instanță, egală în grad cu instanța la care a introdus acțiunea, dar tot din circumscripția aceleiași curți de apel. Prin urmare, soluționarea cererii de strămutare nu va înlătura în niciun fel suspiciunea cu privire la imparțialitatea instanței care va fi investită să judece cauza după strămutare.</p> <p>Se arată că însăși judecarea cererii de strămutare urmează a fi făcută de o instanță constituită din judecători de la curtea de apel, situație care pune sub semnul întrebării imparțialitatea judecătorului ce trebuie să soluționeze cererea de strămutare, imparțialitate privită atât în sens obiectiv, cât și în sens subiectiv. Calitatea acestuia de membru și angajat al instanței care este parte în litigiul care trebuie strămutat este o împrejurare obiectivă care creează impresia de parțialitate a aceluia judecător.</p> <p>Se arată că îndoielile referitoare la lipsa de imparțialitate a instanței subzistă indiferent de instanța din circumscripția curții de apel unde cauza ar putea fi strămutată. Motivele de bănuială legitimă cu privire la imparțialitatea instanței chemate să judece cauza de fond sunt</p>

	<p>aceleași, iar ele se păstrează față de toate instanțele ierarhic inferioare curții de apel. Curtea de apel are un ascendent de tip administrativ și profesional față de toate instanțele din circumscripția sa și față de toți magistrații din cadrul acestor instanțe.</p> <p>În susținerea excepției se invocă Decizia Curții Constituționale nr. 558/2014.</p>
Analiza criticilor de neconstituționalitate	
<p><i>Prin Decizia nr. 558/2014, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. sunt constituționale în măsura în care motivul de bănuială legitimă nu se raportează la calitatea de judecător la curtea de apel a uneia dintre părți.</i></p> <p><i>În circumstanțele cauzei, s-a ridicat problema de a stabili dacă motivele de bănuială legitimă cu privire la imparțialitatea judecătorului subzistă în fața tuturor instanțelor din circumscripția curții de apel la care va fi trimisă cauza spre judecare.</i></p> <p><i>Strămutarea reprezintă unul dintre mijloacele procesuale care contribuie la asigurarea caracterului efectiv al imparțialității judecătorilor.</i></p> <p><i>Aceasta constituie o garanție instituțională a dreptului la un proces echitabil.</i></p> <p><i>Instanța supremă are competența de a soluționa numai cererile de strămutare întemeiate pe motive de siguranță publică, precum și cele care se referă la strămutarea cauzelor de la curțile de apel.</i></p> <p><i>Instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare întemeiată pe motive de bănuială legitimă este curtea de apel în circumscripția căreia se află instanța de la care se cere strămutarea procesului.</i></p> <p><i>În caz de admitere a cererii de strămutare, curtea de apel va trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa.</i></p> <p><i>Bănuiala se consideră legitimă în cazurile în care există îndoială cu privire la imparțialitatea judecătorilor din cauza circumstanțelor procesului, a calității părților ori a unor relații conflictuale locale.</i></p> <p><i>Imparțialitatea magistratului trebuie să fie apreciată într-un dublu sens: subiectiv și obiectiv.</i></p>	<p>Art. 21 alin. (3) și art. 124 alin. (2) din Constituție</p> <p>Curtea a reținut că prin Decizia nr. 558/2014, M. Of. nr. 897 din 10 decembrie 2014, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. sunt constituționale în măsura în care motivul de bănuială legitimă nu se raportează la calitatea de judecător la curtea de apel a uneia dintre părți.</p> <p>Curtea a reținut, în circumstanțele cauzei, să se ridice problema de a stabili dacă motivele de bănuială legitimă cu privire la imparțialitatea judecătorului subzistă în fața tuturor instanțelor din circumscripția curții de apel la care va fi trimisă cauza spre judecare, având în vedere faptul că persoana a cărei calitate reprezintă motivul cererii de strămutare, judecător la curtea de apel, poate avea un ascendent asupra judecătorilor fondului, tocmai din cauza poziției ierarhic superioare a instanței din care aceasta face parte.</p> <p>În continuare, a constatat că strămutarea reprezintă unul dintre mijloacele procesuale care contribuie la asigurarea caracterului efectiv al imparțialității judecătorilor, garanție instituțională a dreptului la un proces echitabil. În ceea ce privește instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare, Curtea a reținut că în reglementarea procesual civilă anterioară aceasta era Înalta Curte de Casație și Justiție. În prezent, instanța supremă are competența de a soluționa numai cererile de strămutare întemeiate pe motive de siguranță publică, precum și cele care se referă la strămutarea cauzelor de la curțile de apel. În actuala reglementare procesual civilă, instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare întemeiată pe motive de bănuială legitimă este curtea de apel în circumscripția căreia se află instanța de la care se cere strămutarea procesului, curtea de apel care, potrivit art. 145 C. proc. civ., în caz de admitere a cererii de strămutare, va trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa. Bănuiala se consideră legitimă în cazurile în care există îndoială cu privire la imparțialitatea judecătorilor din cauza circumstanțelor procesului, a calității părților ori a unor relații conflictuale locale [art. 140 alin. (2) C. proc. civ.].</p> <p>De asemenea, reiterând jurisprudența sa, precum și pe cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea a arătat că imparțialitatea magistratului, ca garanție a dreptului la un proces echitabil, trebuie</p>

Imparțialitatea subiectivă se referă la convingerea personală a unui judecător într-o cauză anume și este prezumată până la proba contrară.

Imparțialitatea obiectivă constă în a analiza dacă, independent de conduita personală a judecătorului, anumite împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni relative la o eventuală lipsă de imparțialitate.

Normele legale criticate nu își ating scopul pentru care au fost edictate, respectiv nu sunt de natură a înlătura îndoielele cu privire la parțialitatea instanței de judecată.

În aprecierea imparțialității obiective, aparențele au un rol deosebit, deoarece într-o societate democratică tribunalele trebuie să inspire deplină încredere justițiabililor.

Se încalcă principiul imparțialității justiției și, implicit, dreptul la un proces echitabil, în măsura în care motivul de bănuială legitimă se raportează la calitatea părții de judecător la curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care urmează să judece cauza.

Competența de soluționare a unor asemenea cereri de strămutare nu poate reveni curții de apel.

Strămutarea urmează să fie făcută din raza curții de apel de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Legiuitorul are sarcina de a reconfigura regulile de competență în materia strămutării, cu respectarea acestei decizii, și să creeze un mecanism apt să surmonteze deficiențele de aplicare a textelor criticate, eventual prin adaptarea, spre exemplu, a art. 127 C. proc. civ.

În urma Deciziei nr. 558/2014, legiuitorul nu a intervenit în sensul punerii de acord a dispozițiilor legale neconstituționale cu cerințele deciziei, prin

să fie apreciată într-un dublu sens: subiectiv și obiectiv. Demersul subiectiv tinde a determina convingerea personală a unui judecător într-o cauză anume, ceea ce semnifică așa-numita **imparțialitate subiectivă**, care este prezumată până la proba contrară. Demersul obiectiv are drept scop de a determina dacă acesta a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în privința sa, ceea ce semnifică așa-numita **imparțialitate obiectivă**. Aprecierea obiectivă a imparțialității constă în a analiza dacă, independent de conduita personală a judecătorului, anumite împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni relative la o eventuală lipsă de imparțialitate. Prin urmare, Curtea a reținut că în cauza respectivă este criticată imparțialitatea obiectivă a judecătorului, dată de calitatea reclamantului de judecător la curtea de apel, deci la o posibilă instanță de control judiciar.

Curtea a mai reținut că **normele legale criticate** nu își ating scopul pentru care au fost edictate, respectiv nu sunt de natură a înlătura îndoielele cu privire la parțialitatea instanței de judecată. De asemenea, Curtea a subliniat că, în aprecierea imparțialității obiective, **aparențele** au un rol deosebit, deoarece într-o societate democratică tribunalele trebuie să inspire deplină încredere justițiabililor.

Curtea a concluzionat că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. apar ca fiind neconstituționale, încalcând principiul imparțialității justiției cuprins în art. 124 alin. (2) și, implicit, dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 21 alin. (3) din Constituție, **în măsura în care** motivul de bănuială legitimă se raportează la calitatea părții de judecător la curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care urmează să judece cauza. În consecință, având în vedere cele anterior expuse, competența de soluționare a unor asemenea cereri de strămutare **nu poate reveni curții de apel**. De aceea, în situația dată, **strămutarea** urmează să fie făcută din raza curții de apel, noțiune cu aceeași finalitate și semnificație juridică cu cea „de la curtea de apel”, fiind astfel aplicabilă, *mutatis mutandis*, în această ipoteză, teza a doua a art. 142 alin. (1) C. proc. civ.

De asemenea, Curtea Constituțională a reținut că, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, îi revine legiuitorului **sarcina** de a reconfigura regulile de competență în materia strămutării, în condițiile art. 122 C. proc. civ., cu respectarea deciziei anterioare, și să creeze un mecanism apt să surmonteze deficiențele de aplicare a art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ., eventual prin adaptarea, spre exemplu, a art. 127 C. proc. civ.

Curtea a observat că, în urma Deciziei nr. 558/2014, legiuitorul **nu a intervenit** în sensul punerii de acord a dispozițiilor legale neconstituționale cu cerințele deciziei, prin modificarea regulilor de

<p><i>modificarea regulilor de competență în materia strămutării, nici prin modificarea dispozițiilor art. 142 sau art. 145, și nici prin reconfigurarea art. 127 C. proc. civ.</i></p> <p><i>Autoarea excepției de neconstituționalitate a fost exclusă, prin decizia președintelui Curții de Apel Cluj, din profesia de grefier, pe care o exercita la Judecătoria Cluj.</i></p> <p><i>În contestația înregistrată pe rolul Tribunalului Cluj, s-a cerut strămutarea cauzei.</i></p> <p><i>Această cerere a fost înregistrată pe rolul Curții de Apel Cluj.</i></p> <p><i>În prezenta cauză, ca și în precedentă, bănuiala legitimă se fundamentează pe calitatea părților, respectiv pe calitatea Curții de Apel Cluj de parte pârâtă în litigiu.</i></p> <p><i>Există elemente obiective care conduc în mod întemeiat la îndoieli cu privire la imparțialitatea instanței.</i></p> <p><i>Motivele de bănuială legitimă care au stat la baza măsurii strămutării vor exista la orice instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel.</i></p> <p><i>Având în vedere circumstanțele cauzei, precum și faptul că imparțialitatea obiectivă a instanței ce judecă fondul nu poate fi asigurată din cauza calității de parte a curții de apel în circumscripția căreia funcționează, Curtea Constituțională a constatat că cele reținute în Decizia nr. 558/2014 se aplică mutatis mutandis și în prezenta cauză.</i></p> <p><i>Odată cu publicarea deciziei Curții Constituționale, legiuitorul are obligația de a pune de acord soluția legislativă criticată cu dispozițiile Constituției constatate a fi încălcate prin prezenta decizie.</i></p>	<p>competență în materia strămutării, nici prin modificarea dispozițiilor art. 142 sau art. 145, și nici prin reconfigurarea art. 127 C. proc. civ. În prezenta cauză, astfel cum a rezultat din actele dosarului, Curtea a observat că autoarea excepției de neconstituționalitate a fost exclusă, prin decizia președintelui Curții de Apel Cluj, din profesia de grefier, profesie pe care o exercita la Judecătoria Cluj. Împotriva acestei decizii a formulat contestație înregistrată pe rolul Tribunalului Cluj, ocazie cu care a cerut strămutarea cauzei, cerere înregistrată pe rolul Curții de Apel Cluj – Secția I civilă, motivată de faptul că judecarea contestației „nu va putea avea loc în condiții de obiectivitate la Tribunalul Cluj, ci dimpotrivă, calitatea părților și circumstanțele speciale ale cauzei constituie în speță motive de bănuială legitimă” care o îndreptățesc să se îndoiască de „imparțialitatea judecătorilor de la această instanță”.</p> <p>Așadar, având în vedere că în prezenta cauză, ca și în precedentă, bănuiala legitimă se fundamentează pe calitatea părților, respectiv pe calitatea Curții de Apel Cluj de parte pârâtă în litigiu, există elemente obiective care conduc în mod întemeiat la îndoieli cu privire la imparțialitatea instanței. Strămutarea la altă instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel nu este în toate cauzele suficientă pentru a înlătura motivele de bănuială legitimă care au stat la baza măsurii strămutării, ceea ce înseamnă că ele vor exista la orice instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel.</p> <p>Având în vedere circumstanțele cauzei, precum și faptul că imparțialitatea obiectivă a instanței ce judecă fondul nu poate fi asigurată din cauza calității de parte a curții de apel în circumscripția căreia funcționează, Curtea Constituțională a constatat că cele reținute în Decizia nr. 558/2014 se aplică <i>mutatis mutandis</i> și în prezenta cauză.</p> <p>Totodată, în privința efectelor deciziilor Curții Constituționale, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, odată cu publicarea deciziei Curții Constituționale, legiuitorul are obligația de a pune de acord soluția legislativă criticată cu dispozițiile Constituției constatate a fi încălcate prin prezenta decizie, așadar, implicit, cu decizia Curții Constituționale, ale cărei considerente și dispozitiv sunt general obligatorii, și să procedeze, în consecință, la respectarea exigențelor constituționale.</p>
<p>Soluția pronunțată</p>	
<p><i>Neconstituționalitate</i></p>	<p>S-a dispus admiterea excepției de neconstituționalitate și s-a constatat că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi C. proc. civ. sunt constituționale în măsura în care motivul de bănuială legitimă nu se raportează la calitatea de parte a curții de apel în raza căreia funcționează instanța investită cu judecarea litigiului.</p>

(Decizia nr. 169/2016, M. Of. nr. 353 din 9 mai 2016)